

**Розвиваючий пропедевтичний курс основ інформатики «Крок у завтра»
для учнів середньої ланки спеціальних загальноосвітніх шкіл
для дітей з порушеннями слуху.**

Головною метою інформатизації освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є прилучення учнів до інформаційної культури, як до важливої частини загальної культури людства у цілому. Тому інформатика, як навчальний предмет, набуває особливого значення серед дисциплін, що складають програму загальноосвітніх закладів.

Наш час характеризується бурхливим розвитком інформаційних технологій, що впливає на розвиток інформатики як науки. Це відображується на її змісті й значенні у програмі шкіл. Цілі навчання цієї дисципліни теж змінюються залежно від нових досліджень вчених й потреб суспільства. Про доцільність перенесення початку вивчення інформатики у середню ланку загальноосвітньої школи дискусія ведеться з початку вивчення інформатики в школі. В умовах інформаційного суспільства, коли швидко змінюються зміст й форми одержання освіти, учні, незалежно від місця проживання, повинні мати доступ до різноманітних даних і вміти знаходити, опрацювати й використовувати їх.

Кількість шкіл із вивченням інформатики із 8-ого і, навіть із 7-ого класу, збільшується. У 2003 році, у зв'язку з переходом до профільного навчання, було розроблено кілька програм для вивчення інформатики в класах різних профілів. Це, як і інші зміни, що відбулися у навчанні шкільного предмета «Інформатика» із початку його вивчення в школі в 1985 році, були обґрунтовані й відповідали змінам потреб суспільства й розвитку самої інформатики як науки. Ще не раз бурхливий розвиток суспільства та його інформатизація будуть вносити свої корективи у зміст та форми навчання цієї шкільної дисципліни. У наш час рівень розвитку й потреби суспільства викликали необхідність введення інформатики у спеціальну освіту для прилучення до інформаційної культури учнів із обмеженими можливостями, у тому числі, із порушеннями слуху. Інформаційні технології мають велике значення для цього контингенту. Вони не тільки допомагають переборювати обмеження, які є результатом порушення слуху, але й широко розповсюджуються у багатьох сучасних професіях, що користуються попитом на ринку праці.

По даним УТОГ на 2001 рік на території України працюють 58 спеціальних загальноосвітніх закладів, де навчаються близько 7552 учнів з особливостями розвитку слуху. У Криму їх дві: у Сімферополі та у Феодосії. Крім шкільних предметів учнів навчають і робочим професіям, готуючи до дорослого життя. Учні з особливостями розвитку слуху отримують у цей час більш високу й сучасну середню освіту й прагнуть опанувати професіями, раніше закритими для них. Спеціальності, які вони одержують, не завжди відповідають їхнім можливостям й інтересам. До 2004 року це були, переважно, робітничі професії, зазначені в існуючому із 1966 року переліку професій для осіб із особливостями слуху, які в цей час не відповідають сучасній освіті й попиту. Останнім часом змінилася ситуація з одержанням подальшої освіти випускниками спеціалізованих загальноосвітніх закладів. Проблема їхнього професійного навчання та працевлаштування привернула увагу державної адміністрації. У ряді вищих і середніх навчальних закладів за державним замовленням та при підтримці ЦП УТОГ були відкриті групи для студентів з особливостями слуху. Їх навчання проходить у невеликих групах (близько 10 чоловік), що працюють за допомогою сурдоперекладача за програмами для звичайного контингенту студентів. В них не враховуються можливості й особливі освітні потреби учнів з вадами слуху. Особливо важливо ця проблема стає в наш час інформаційних технологій, коли професії, що мають попит, передбачають володіння комп'ютерними знаннями, уміннями й навичками, які до 2005-2006 навчального року не входили до програм спеціальних загальноосвітніх шкіл для такої категорії учнів.

На сучасному етапі розвитку суспільства особливо важливим є процес інформатизації, впровадження інформаційних технологій у різноманітні сфери людської діяльності. Одним із пріоритетних напрямків є інформатизація освіти, оскільки саме вона визначає розвиток суспільства, відображаючи соціальне середовище. Сучасні інформаційні технології дозволяють вийти на зовсім інший рівень одержання й передавання різноманітних відомостей, що надзвичайно важливо для учнів із особливостями слуху. Завдяки сучасним інформаційним технологіям та Інтернету перед ними відкриваються зовсім нові можливості. Уже зараз багато учнів мають мобільні телефони з вібрацією та за допомогою SMS вільно переборюють існуючі труднощі у спілкуванні. Відстань між співрозмовниками, наявність або відсутність у них особливостей слуху перестають мати вирішальне значення. Не потрібний посередник у особі сурдоперекладача, здобувається певна свобода, упевненість у собі, у своїх можливостях, змінюється уявлення про свою особистість та місце в суспільстві, підвищується самооцінка. Це неможливо переоцінити, особливо, коли мова йде про соціальну адаптацію учнів й випускників з такими особливостями розвитку, коли вони починають доросле життя. Ще більші можливості відкриваються за допомогою комп'ютерів. Це дистанційне навчання, робота за допомогою Інтернету, комп'ютерна графіка та дизайн, оволодіння сучасними професіями, де комп'ютер став частиною робочого місця. При цьому особливості розвитку слуху перестають відігравати вирішальну роль, бути перешкодою в досягненні мети. Для цього просто потрібні знання, уміння й навички роботи із сучасною комп'ютерною технікою.

До цього готують учнів загальноосвітніх шкіл. Інформатика, основи роботи з обчислювальною технікою, спеціальні технології стали частиною навчальних програм загальноосвітніх шкіл, середніх спеціальних та вищих навчальних закладів практично будь-якого рівня. Неможливо переоцінити внесок у процес формування продуктивного творчого мислення учнів у рамках вивчення основ інформатики й обчислювальної техніки й у створенні різноманітних методичних підходів у вивченні цього предмета Антипова І. Н., Апатової Н. В., Бальцюк Н. Б., Бочувава Т. П., Веір С., Верланя А. Ф., Горячова А. В., Джонассен Д., Дуулінг К., Єршова А. П., Жалдака М. І., Крилова Є. С., Кузнецова А. А., Касаткіна В. Н.,

Плетньова В. С., Макарової Н. В., Меллар Х., Морзе Н. В., Монахова В. М., Нонс Дж., Перехода І. А., Первіна Ю. А., Пейперт С., Тур С. Н., Хантер Б., та ін.

Також слід зазначити те, що адресати цих курсів із кожним роком стають усе молодшими. На Україні існують і використовуються Програми з інформатики для 8-11 класів загальноосвітніх шкіл універсального й фізико-математичного профілів (автори Биков В.Ю., Руденко В.Д.), рекомендовані Міністерством освіти та науки України 24.12.2004 [1].

Поява в останні роки навчальних закладів нового типу виявила необхідність у більш поглибленому й прикладному курсі інформатики, що знайшло відображення у Програмі з інформатики й програмування для 8-11 класів спеціалізованих шкіл, гімназій та ліцеїв [2]. Нормативні документи МОН щодо шкільного курсу "Інформатика" і концепції інформатизації освіти й Загальної середньої освіти (12-річна школа) спричинили розробку Програми з інформатики для 7-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (Жалдак М.І., Морзе Н.В., Науменко І.М.) [3]. Також була розроблена Програма пропедевтичного курсу "Вступ до інформатики" для 5-6 класів загальноосвітніх навчальних закладів (Морзе Н.В., Мостіпан О.І.) [2]. Створено Програму факультативного курсу інформатики для 6-11 класів загальноосвітніх навчальних закладів. Це показує те, що основи інформатики, у певному обсязі, у виді пропедевтичних курсів з урахуванням вікових особливостей учнів, можуть бути засвоєні не тільки у старших класах, але й учнями середньої ланки загальноосвітніх навчальних закладів. А почати готувати до засвоєння основ інформатики, при правильному застосуванні спеціальних форм і методів навчання, і раніше, де таке розвиваюче навчання значно розширює кругозір, розвиває мислення, пам'ять, логіку й здатність учнів до аналізу, готувати їх до більш успішного засвоєння навчального матеріалу, який вивчається у подальших класах.

Усього цього дотепер були позбавлені учні з особливостями розвитку слуху. Відсутність уваги до цих особливостей по суті і була перешкодою для цього. У 60-80 роки минулого століття, коли була розроблена більша частина навчальних й методичних посібників для таких учнів, інформаційні технології й обчислювальна техніка ще не стали невід'ємною частиною нашого життя й не входили в навчальні програми загальноосвітніх шкіл навіть звичайного типу. Спеціалізовані програми з різних предметів для учнів із особливостями слуху були розроблені переважно для молодших і середніх класів і з того часу майже не змінювалися. Старші ланки спеціальних загальноосвітніх шкіл такого типу працювали й працюють за програмами для відповідних навчальних закладів звичайного типу. Вони не повністю відповідають можливостям і особливим освітнім потребам учнів з порушеннями слуху. Тому навіть навчальна програма традиційних предметів, зокрема математики, хімії, фізики та біології, засвоюється ними не в повному обсязі, що значно впливає на отримання подальшої освіти й професійну підготовку. Такі студенти зазнають серйозних труднощів, навчаючись у середніх спеціальних й вищих навчальних закладах за програмами для звичайного контингенту студентів, у яких не враховуються їхні можливості й особливі освітні потреби. Також виявляються недоліки в засвоєнні іншого навчального матеріалу середньої школи. Все це ставить випускників з особливостями розвитку слуху у нерівне положення у порівнянні із випускниками звичайних загальноосвітніх шкіл [4].

Академік І.П. Павлов, характеризуючи можливості людини і її вищу нервову діяльність, писав: "... ніщо не залишається нерухомим, непіддатливим, а усе завжди може бути досягнуто, змінюватися до кращого, аби тільки були здійснені відповідні умови" [5]. Ми вважаємо, що розвиток суспільства та потреби нашого часу вимагають створити необхідні умови для зміни ситуації зі спеціальною освітою учнів із особливостями розвитку слуху у кращу сторону. Для цього ми запропонували розробити "Крок у завтра" – розвиваючий пропедевтичний курс основ інформатики для учнів середньої ланки загальноосвітніх шкіл для дітей з особливостями розвитку слуху.

Такий ранній початок ознайомлення учнів із комп'ютерними науками потрібен для того, щоб, маючи на увазі їхні психо-фізичні особливості розвитку та обмежені можливості, дати їм достатньо часу для якомога повнішого освоєння знань та опанування уміннями й навичками практичної роботи з інформаційними ресурсами та комп'ютером. Для того, щоб, як у багатьох їхніх однолітків, які не мають порушень слуху, ці знання, вміння та навички поступово ставали часткою їхнього життя. Це дуже важливо, тому що втрата слуху порушує увесь хід розвитку дитини (Боскіс Р.М., Власова Т.А., Виготський Л.С., Соловйов І.М., Шиф Ж.-І. і ін.). Недостатність мовного спілкування й значне зменшення обсягу отримуваних відомостей позначаються на розвитку пізнавальної діяльності, на формуванні мислення і рухової сфери. Усе це варто враховувати у навчанні будь-яких дисциплін учнів з вадами слуху.

Як відомо, більш пізній й уповільнений, ніж у учнів, які не мають цих вад, розвиток словесної мови й словесно-логічного мислення позначається на формуванні понять у дітей з порушеннями слуху. Тому практичні навички складаються у таких учнів ізольовано від словесних знань й не ґрунтуються на них. Без практичного застосування словесні знання стають малозмістовними й не відбивають дійсного рівня оволодіння учнями навчальним матеріалом [6]. Тому таким учням потрібно більш навчального часу, у порівнянні з їхніми однолітками, які не мають вад.

У ряді досліджень неодноразово відзначалося, що розвиток мови не завжди дозволяв учням з особливостями розвитку слуху словесно виразити те, що практично ними вже освоєне (Ж. І. Шиф). Їм, як правило, відомі призначення, а тим більше назви лише тих інструментів, пристроїв і процесів, з якими вони мають справу у даний момент. Тим часом перед початком практичних дій проводиться загальна підготовка, у ході якої вони ознайомлюються із усім необхідним для практики. Отже, на підготовчому етапі учні не одержують досить міцних знань і не опановують відповідним словниковим запасом, передбаченим програмою. Успішність запам'ятовування назв не залежить від складності слова або труднощів його вимовляння. Вона визначається значимістю самого об'єкта у практичній діяльності даного учня, а також частотою використання [7]. Це теж потребує багато часу, а також багаторазового повторення на практиці, щоб як назви, так і саме ця практична діяльність набули значимості для учня.

Розвиваючий компонент увійшов до Програми, тому що недостатність мови й малий обсяг отримуваних відомостей при порушенні слуху, впливають не тільки на розвиток мислення, пам'яті й сприйняття, але й на рівень розвитку інтелекту в цілому. Особливості пізнавальної й мовної діяльності

глухих дітей, у свою чергу, також відкладають певний відбиток на розвиток рухового аналізатора й відбиваються на оволодінні майже всіма видами рухових навичок.

А.Н. Леонтьєв (1959) визначив, що навичка являє собою певну частину дії, її оперативно-технічну частину, що перебуває в постійній залежності від інших компонентів діяльності, насамперед від її мети й мотивів. Рухова пам'ять багато в чому визначається розвитком словесної мови й словесно-логічного мислення. Оскільки процес утворення багатьох рухових актів спирається на рухову пам'ять, є підстава говорити про залежність своєрідності рухової сфери глухих від розвитку їхньої мови й мислення. Також, основною причиною своєрідності розвитку рухової сфери у досліджуваній категорії учнів вважається сама відсутність слуху. "Вимикання" слуху, так само як і інших аналізаторів (зору, вібраційної й тактильної чутливості), приводить до різких змін рухів за силою натиску, ритму, темпу і напрямку. Такі порушення у структурі дій спостерігаються особливо чітко у початковий період оволодіння навичками, але, при сталих навичках, вони стають менш помітними [7].

Варто також згадати поняття, що характеризують взаємні й просторові відносини об'єктів, так звані відносні поняття. У ряді наукових праць (Ж. І. Шиф, 1935, 1968; Є. Н. Марциновська, 1964; А.П. Рожева, 1976) були показані значні вади у засвоєнні подібного роду понять дітьми із значними порушеннями слуху, особливо у молодшому шкільному віці. Ця обставина не випадкова: такі поняття утворюються у дітей, які чують, у процесі спілкування з іншими людьми, накопичення особистого досвіду й відносяться, за визначенням Л. С. Виготського, до життєвих, або до наукових, понять. У дітей з вадами слуху життєві поняття так само, як і наукові, можуть формуватися тільки в результаті навчання [6].

Це вказує на те, що, зокрема збільшуючи час на оволодіння знаннями та становлення й закріплення вмінь та навичок практичної роботи з комп'ютером, слід спиратися на принципи розвиваючого навчання у процесі навчання основ інформатики для того, щоб розвивати мислення, пам'ять, сприйняття, логіку, здатність до аналізу та інтелект в цілому. Без цього важко засвоювати матеріал шкільної програми взагалі й неможливо отримати подальшу освіту та опанувати сучасні професії, що мають попит.

Авторський розвиваючий пропедевтичний курс «Крок у завтра» - основи інформатики для учнів середньої ланки загальноосвітніх шкіл для дітей з особливостями розвитку слуху був розроблений з урахуванням вимог часу й тенденцій розвитку загальної середньої та спеціальної середньої освіти. Вона являє собою перший етап безперервного 4-річного курсу основ інформатики для даної категорії учнів, що включає стислий адаптований до їх можливостей та особливостей теоретичний матеріал і практичні завдання для закріплення нового матеріалу за допомогою викладача та деякі з них - для самостійного виконання.

Структура курсу дозволяє вивчати матеріал при наявності майже будь-якої техніки. Матеріал підручника-зошита поділений на дві частини, що відповідає першому й другому семестрам навчального року. Наприкінці другої частини подано повний адаптований термінологічний словник комп'ютерних термінів, що зустрічалися протягом двох семестрів. Протягом усіх уроків завдяки різноманітним завданням, наявним у підручнику-зошиті, розвиваються уважність, пам'ять, логіка й аналітичне мислення. Це допомагає кращому засвоєнню навчального матеріалу інших предметів шкільної програми також тому, що добираючи розвиваючі вправи до уроків, використовувалися як принципи випереджаючого навчання, так й знайомі учням теми з інших шкільних предметів, де вони мають труднощі з розумінням або засвоєнням навчального матеріалу (назви геометричних фігур: прямокутник, трикутник, коло, ромб, квадрат; порівняння: широкий-вузький, ширше, найширший, тощо). Розв'язування різноманітних, майже ігрових завдань на такий матеріал, сприяє кращому його розумінню та засвоєнню.

Матеріали підсумкових занять семестрів та контрольні й перевірочні роботи винесені у окремі додатки. При плануванні уроків враховувалися вікові санітарно-гігієнічні норми роботи на комп'ютері, а також можливості й особливі освітні потреби учнів середньої ланки спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей з порушеннями слуху. При створенні курсу враховується досвід роботи методичних об'єднань вчителів початкових та середніх класів Сімферопольської спеціалізованої загальноосвітньої школи №2. Розвиваючий пропедевтичний курс з основ інформатики "Крок у завтра" (перший рік навчання) для учнів середньої ланки шкіл для дітей з особливостями розвитку слуху) був висунутий на конкурс малих проектів, оголошений минулого року ЦП УТОГ, та увійшов до числа переможців. Завдяки ранньому освоєнню основ комп'ютерної грамотності учні спеціальних загальноосвітніх шкіл для дітей з особливостями слуху будуть здатні після закінчення школи мати кращі можливості при одержанні подальшої освіти й працевлаштування.

Структура курсу не має аналогів у вітчизняній практиці спеціальної освіти. Розвиваючий пропедевтичний курс з основ інформатики "Крок у завтра" може вивчатися за рахунок годин шкільної складової навчального плану або будь-яких інших годин, на вибір адміністрації навчального закладу, при наявності відповідних умов (обладнаний комп'ютерний клас або кілька комп'ютерів, навчально-методичні посібники, кваліфіковані педагоги й т.п.). Увесь курс на навчальний рік розрахований на 32 години – одне заняття на тиждень. Планується 30 годин (з них 15 годин – практичних занять), резерв часу – 2 години. При збільшенні кількості годин на практичні роботи, курс може вивчатися 52 години. При роботі з учнями з порушеннями слуху практика має дуже велике значення для повноцінного засвоєння ними навчального матеріалу. Бажане збільшення кількості годин на практичні роботи, але це залежить також і від можливостей навчального закладу. Цей курс основ інформатики може вивчатися в 5-х - 6-х або 6-х і 7-х класах, в залежності від контингенту учнів у відповідних класах кожного навчального закладу для дітей з вадами слуху.

Завдання курсу – ознайомлення із основними принципами роботи з комп'ютером, правилами поведінки й роботи в комп'ютерному класі, із відповідному віку учнів програмними засобами, з використанням комп'ютера як засобу навчально-пізнавальної діяльності. Також у завдання курсу входить розвиток мислення, пам'яті, логіки й аналізу в учнів. Таке розвиваюче навчання сприяє загальному розвитку інтелекту, допомагає під час вивчення інших шкільних предметів.

Після закінчення 4-х річного курсу основ інформатики «Крок у завтра» для учнів середньої ланки, учні 9-х класів зможуть далі продовжувати навчання інформатики за програмами для середніх загальноосвітніх шкіл, не зазначаючи труднощів, що мають учні цієї категорії, які не пройшли таку підготовку.

Не викликає сумніву той факт, що завдання й цілі навчання інформатики, як і будь-якого іншого шкільного предмету, пов'язані з формуванням основ наукового світогляду учнів, розвитком їхнього творчого та критичного мислення й здібностей, із продовженням освіти та підготовкою до повноцінного життя в сучасному інформаційному суспільстві. Разом з цим уміння й навички, які формуються саме при навчанні інформатиці, у сучасних умовах носять загальноосвітній, загально інтелектуальний характер й можуть бути перенесені на вивчення інших предметів, для створення цілісного інформаційного простору знань учнів. Виняткову роль відіграє навчання інформатики у підготовці учнів до отримання подальшої освіти, у професійному самовизначенні й соціальній адаптації.

Згідно програми курсу «Крок у завтра» у 1-му семестрі першого року навчання учні розглядають:

Різні види повідомлень. Основні пристрої комп'ютера, правила безпеки під час роботи із комп'ютером.

Типи персональних комп'ютерів. Поняття «програма» та їх типи.

Поняття про процесор й типи пам'яті комп'ютера.

Пристрої введення, виведення, опрацювання й зберігання повідомлень. Послідовність дій вмикання й вимикання комп'ютера. Освоєння прийомів роботи із мишкою.

Поняття «програмане забезпечення», «робочий стіл», «об'єкти робочого столу» (інтерфейс, іконка, файл, папка, ярлик, панель завдань). Освоюються дії з об'єктами робочого столу.

Поняття «меню», «головне меню». Освоюється запуск програм із головного меню й завершення роботи зі стандартними програмами.

Поняття «вікно» та їх типи. Освоюються основні дії з вікном.

Наприкінці 1-ого семестру учні виконують підсумкову контрольну роботу.

У 2-му семестрі триває вивчення теми «Вчимося працювати на комп'ютері». На першому уроці діти повторюють матеріал першого семестру.

Згідно програми курсу «Крок у завтра», у 2-му семестрі першого року навчання учні знайомляться: з клавіатурою, з алфавітно-цифровими й службовими клавішами. Починається робота на клавіатурному тренажері. Освоюється набір великими й малими літерами, вибір мови, введення та редагування тексту у програмі «Блокнот», вставлення й виділення рядків тексту тощо.

Програми з інформатики для загальноосвітніх навчальних закладів для 7-9 класів (Жалдак М.І., Морзе Н.В., Науменко Г.Г.) [3], рекомендують використання (на вибір) програмних засобів Блокнот, WordPad або Word, а «Курс користувача» для 7-9 класів (Морзе Н.В., Мостіпан О. І.) [2], – тільки текстовий редактор Блокнот. Беручи до уваги труднощі засвоєння рідної мови й рівень грамотності учнів із порушеннями слуху, при роботі з текстом, текстовий редактор Блокнот використовується тільки протягом 2-х занять у другому семестрі для загального ознайомлення з програмою. Учні знайомляться з існуванням цієї програми та можливостями її використання. Далі вони переходять до освоєння текстового процесора MS-Word й роботи з ним. Повсюдне використання саме цієї програми, а також можливість перевірки правопису, роблять його більш придатним для учнів зазначеної категорії. Освоєння перевірки правопису у процесі набирання тексту викликає інтерес учнів до цього типу роботи. У той самий час закріплення цієї звички при роботі з текстом сприяє підвищенню загального рівню грамотності учнів із порушеннями слуху. Це у свою чергу має значення для розвитку мовлення учня й допомагає у навчанні інших предметів шкільної програми.

Також освоюються копіювання, вставлення й переставлення фрагментів тексту; використання різних накреслень (курсив, підкреслення, напівжирний) літер.

Триває робота з текстом: зберігання, вилучення тексту або фрагмента тексту. Робота на клавіатурному тренажері триває на кожному уроці.

Учні знайомляться з можливістю виконання обчислень за допомогою калькулятора, об'єднання дій при роботі із двома програмами (MS-Word та Калькулятор).

Відповідно до Програми, учні виконують практичні роботи:

1. Освоєння прийомів роботи із мишкою.
2. Освоєння дій з об'єктами робочого столу (вказати, виділити, перемістити).
3. Початок і закінчення роботи з комп'ютером. Запуск стандартних програм з головного меню. Завершення роботи з програмами.
4. Робота з меню. Робота з вікном.
5. Повторення матеріалу 1-ого півріччя.
6. Набирання тексту. Прописні й малі літери. Вибір мови (російська, українська, англійська).
7. Порядок дій вмикання й вимикання комп'ютера. Набирання і редагування тексту.
8. Робота із текстом у програмі MS-Word (набирання, збереження, копіювання, вставлення, перестановка, виділення, вилучення).
9. Виконання обчислень (використання калькулятора, калькулятор + MS-Word).

З першого заняття першого семестру на кожному уроці учні виконують 2-4 практичні завдання з розвитку мислення, пам'яті, логіки й аналізу (кожний вид повторюється через 4 уроки).

Починаючи із 6-ого уроку першого семестру окрім практичних робіт на кожному уроці учні виконують на комп'ютері 2-3 практичні завдання за темою уроку.

Із 2-ого уроку другого семестру на кожному уроці учні працюють на клавіатурному тренажері.

Наприкінці першого року навчання учні повинні знати:

- типи повідомлень та інформаційні процеси;
- поняття комп'ютера як універсальної машини для опрацювання повідомлень і даних;
- назви й призначення основних пристроїв комп'ютера;

- правила техніки безпеки при роботі із комп'ютером;
- призначення й можливості використання програм: Блокнот, Калькулятор, MS-Word

Наприкінці першого року навчання учні повинні вміти:

- наводити приклади інформаційних процесів;
- наводити приклади використання комп'ютера;
- вмикання комп'ютер, починати й закінчувати роботу із ним;
- користуватися клавіатурою, мишкою;
- запускати програми із головного меню;
- набирати й редагувати простий текст;
- виконувати прості дії із фрагментами тексту;
- самостійно виконувати прості завдання, використовуючи кожен із освоєних програмних засобів (Блокнот, Калькулятор, MS-Word).

Для навчання основам інформатики учнів середньої ланки із порушеннями слуху за програмою першого року навчання розвиваючого пропедевтичного курсу «Крок у завтра», необхідно наступне програмне забезпечення:

- Windows 98 (мінімум)
- операційна система
- текстовий редактор Блокнот
- Microsoft Office 2000 (мінімум)
- текстовий процесор Microsoft Word
- Клавіатурний тренажер BabyType
- Клавіатурний тренажер Stamina

Клавіатурний тренажер BabyType рекомендується для використання на початку навчання набирання тексту на комп'ютері, завдяки його зручній ігровій формі, що користується успіхом в учнів середньої ланки шкіл зазначеної категорії. Пізніше переходять до використання клавіатурного тренажера Stamina, який, завдяки його системі вправ дає наочні результати швидкості набирання тексту учнями на пізніших етапах навчання. Це стимулює учнів прагнути досягти кращих результатів.

У процесі ознайомлення із клавіатурою та роботи з нею учні зустрічаються із деякими службовими клавішами, назви яких на клавіатурі дані англійською мовою. Маючи на увазі, що вивчення цієї мови не входить в перелік предметів шкільної програми загальноосвітніх навчальних закладів для учнів даної категорії, а також той факт, що ці назви усюди використовуються у такому написанні й вимовлянні, 7 із них, які найчастіше використовуються на практиці, вивчаються у написанні англійською мовою й кальковано вимовляються й дактилюються рідною мовою:

1. Shift – (шифт)
2. Enter – (ентер)
3. Caps Lock – (капс лок)
4. Delete – (деліт)
5. Backspace – (бекспейс)
6. Home - (хоум)
7. End – (енд)

Треба прагнути вільного розуміння учнями цих назв, коли вони працюють із клавіатурою або зустрічають їх у тексті. Також треба працювати над виробленням в учнів навичок вільного написання цих назв англійською мовою, а також вимовляння й дактилювання рідною мовою. Цю роботу над засвоєнням учнями назв й термінів інформатики, що використовуються у процесі роботи з комп'ютером та повідомленнями англійською мовою, слід продовжувати також у подальших класах, намагаючись, щоб вони поступово увійшли до активного словникового запасу школярів.

Навчання інформатики за спеціально створеним для учнів із обмеженими можливостями авторським розвиваючим пропедевтичним курсом з основ інформатики «Крок у завтра» проводиться уперше у вітчизняній практиці. Тому його апробація в 5-х і 6-х класах Сімферопольської загальноосвітньої спецшколи-інтернату I-III ступенів №2 із контингентом глухих дітей внесла свої корективи. Вона виявила необхідність створення кількох комплектів навчальних приладів до уроків з основ інформатики за програмою «Крок у завтра»:

1. Комплект з розвитку мовлення на уроках з основ інформатики «Крок у завтра».
2. Комплект наочних приладів (малюнки) до уроків з основ інформатики.
3. Комплект наочних приладів (терміни) до уроків з основ інформатики.
4. Комплект роздавального матеріалу (малюнки) до уроків основ інформатики.
5. Комплект роздавального матеріалу (терміни) до уроків основ інформатики.

На підставі усього висловленого вище можна говорити про те, що з урахуванням вимог часу й тенденцій розвитку середньої освіти, у рамках сучасної Концепції інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів і комп'ютеризації сільських шкіл, був розроблений авторський розвиваючий пропедевтичний курс з основ інформатики «Крок у завтра» для учнів середньої ланки загальноосвітніх шкіл для дітей з вадами слуху, що складається із навчальної програми, спеціалізованого підручника-зошити для учнів, методичного посібника для вчителя та кількох комплектів наочних приладів та роздавального матеріалу. Крім ознайомлення учнів із початками інформатики й формування найпростіших навичок роботи з комп'ютером, навчання за цим курсом розвиває їхнє мислення, пам'ять, логіку й здатність до аналізу. Він може вивчатися у 5-х, 6-х або 7-х класах в залежності від контингенту учнів у відповідних класах певного навчального закладу. Структура курсу не має аналогів у вітчизняній практиці. Це - перший етап безперервного 4-річного курсу з основ інформатики для даної категорії

учнів. Апробація програми першого року навчання за курсом «Крок у завтра» і відповідного підручника-зошиту показала, що при створенні сприятливих умов та відповідній методичній підтримці учні працюють зацікавлено й з 6-ого уроку першого семестру першого року навчання починають практично виконувати завдання на комп'ютері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів універсального та фізико-математичного профілів. Інформатика, 8-11 класи. / Сост.: Биков В.Ю., Руденко В.Д. // Комп'ютер у школі та сім'ї – 2005 р. №1 – С. 3-11.
2. Збірник «Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Навчальні програми для профільного навчання. Програми факультативів, спецкурсів, пропедевтичних курсів, гуртків. Інформатика. – Запоріжжя: Прем'єр, 2003.
3. Жалдак М.І., Морзе Н.В., Науменко Г.Г. Програма курсу «Основи інформатики та обчислювальної техніки» для середніх навчальних закладів (експериментальний варіант) // Збірник наказів Міністерства освіти України. – 1993. – № 13.
4. Железняк О.В. Деякі проблеми навчання інформатики та основ комп'ютерної техніки учнів старших класів з порушеннями слуху. // Науковий Часопис НПУніверситеті ім. М.П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – К.: 2005. – № 3 (10). – С. 35-44.
5. Павлов И.П. Полное собрание трудов. Т. 3, Изд. АН СССР, М.-Л., 1949.- 454 с.
6. Дьячков А.И. Системы обучения глухих детей. – М: Издательство АПН РСФСР, 1961. - 247 с.
7. Гозова А. П. Психология трудового обучения глухих: Науч.-исслед.ин- дефектологии Акад. пед. наук СССР. – М.: Педагогика, 1979. – 216 с.
8. Хорошеева И., Гольц Я., Шень А. Рекомендации по преподаванию курса «Основы информатики и вычислительной техники» // Информатика и образование. – 1986. – №1. – С. 46-48.
9. Велихов Е.П. Новая информационная технология в школе // Информатика и образование. – 1986. – №1. – С. 18-22.
10. Бурдун О.В. Информатика, як відображення тенденцій інформатизації освіти. // Науковий Часопис НПУніверситета ім. М.П. Драгоманова. Серія 2: Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання. – К.,: 2005. – № 3(10). – С. 20-24.